

**Hanzehogeschool
Groningen**

University of Applied Sciences

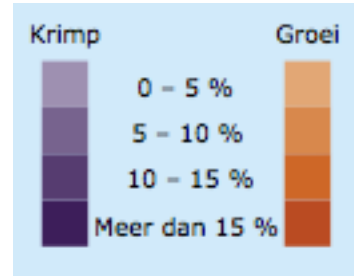

Leefbaarheid, kunst & erfgoed

**share your talent.
move the world.**

Bevolkingsontwikkeling

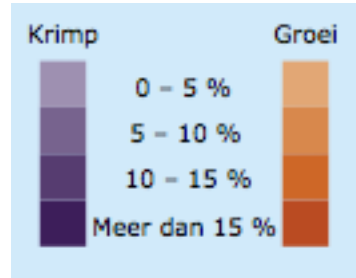
Bevolkingsgroei en –krimp: 2000-2015

Bron: PBL

Bevolkingsontwikkeling

Bevolkingsgroei en -krimp: 2015-2030

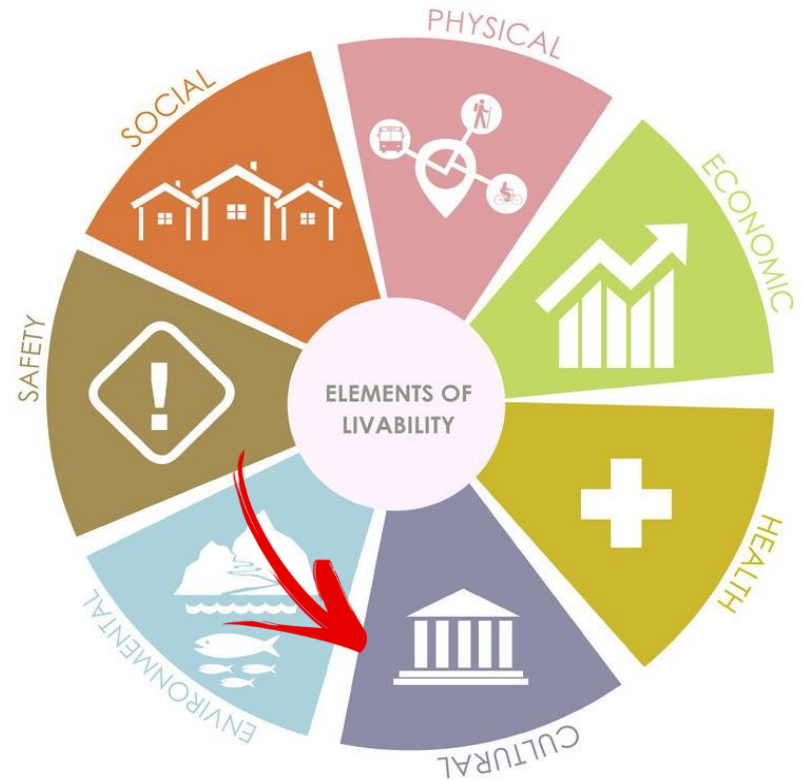
Bron: PBL

Leefbaarheid

...wie bepaalt wat dat is?

Ervaren leefbaarheid = de aspecten die men **ervaart** binnen een omgeving en in de nabijheid van die omgeving, die er voor zorgen dat men zich **wel of niet goed voelt** op die plek.

Cultuur is een van de dimensies die van belang is.

Kunst & erfgoed in steden

Onderzoek

Gerard Marlet (2009) grote evenementen, een divers aanbod van cultuur, horeca, winkels e.d. bepalen (mede) de aantrekkelijkheid van steden en sturen de vestigingsbeslissingen van huishoudens.

Hoogopgeleiden hechten meer waarde aan cultuur.

De omvang van de creatieve klasse binnen de stadsgrenzen verklaart lokale werkgelegenheidsgroei, vooral in de financiële en zakelijke dienstverlening.

De omvang van de creatieve klasse hangt ook significant samen met het aantal startende ondernemers, en dus het vermogen om de overgang van een industriële naar een diensteneconomie te maken.

Kunst & erfgoed in steden

Onderzoek

Gerard Marlet (2009) grote evenementen, een divers aanbod van cultuur, horeca, winkels e.d. bepalen (mede) de aantrekkelijkheid van steden en sturen de vestigingsbeslissingen van huishoudens.

Hoogopgeleiden hechten meer waarde aan cultuur.

De omvang van de creatieve klasse binnen de stadsgrenzen verklaart lokale werkgelegenheidsgroei, vooral in de financiële en zakelijke dienstverlening.

De omvang van de creatieve klasse hangt ook significant samen met het aantal startende ondernemers, en dus het vermogen om de overgang van een industriële naar een diensteneconomie te maken.

Kunst & erfgoed in steden

Onderzoek

Gerard Marlet (2009) grote evenementen, een divers aanbod van cultuur, horeca, winkels e.d. bepalen (mede) de aantrekkelijkheid van steden en sturen de vestigingsbeslissingen van huishoudens.

Hoogopgeleiden hechten meer waarde aan cultuur.

De omvang van de creatieve klasse binnen de stadsgrenzen verklaart lokale werkgelegenheidsgroei, vooral in de financiële en zakelijke dienstverlening.

De omvang van de creatieve klasse hangt ook significant samen met het aantal startende ondernemers, en dus het vermogen om de overgang van een industriële naar een diensteneconomie te maken.

Kunst & erfgoed in steden

Onderzoek

Gerard Marlet (2009) grote evenementen, een divers aanbod van cultuur, horeca, winkels e.d. bepalen (mede) de aantrekkelijkheid van steden en sturen de vestigingsbeslissingen van huishoudens.

Hoogopgeleiden hechten meer waarde aan cultuur.

De omvang van de creatieve klasse binnen de stadsgrenzen verklaart lokale werkgelegenheidsgroei, vooral in de financiële en zakelijke dienstverlening.

De omvang van de creatieve klasse hangt ook significant samen met het aantal startende ondernemers, en dus het vermogen om de overgang van een industriële naar een diensteneconomie te maken.

Kunst & erfgoed - algemeen

Onderzoek

Thuur Caris (2016)

“**Kunst** is óók een arena van **actief burgerschap** die de samenleving help **ontwikkelen** en **bestendigen**.”

Hans Renes (2011) Jan Rouwendal (2013->)

“Erfgoed kan worden ingezet om de kwaliteit van een omgeving te verhogen en is daarmee een middel om bewoners en bedrijvigheid vast te houden.”

Kunst & erfgoed - algemeen

Onderzoek

Thuur Caris (2016)

“Kunst is ook een arena van actief burgerschap die de samenleving help ontwikkelen en bestendigen.”

Hans Renes (2011) Jan Rouwendal (2013->)

“**Erfgoed** kan worden ingezet om de kwaliteit van een omgeving te verhogen en is daarmee **een middel om bewoners en bedrijvigheid vast te houden.**”

Functies van erfgoed in krimpgebieden

De Graaf (2014)

- **Uithangbord** -> geeft een streek identiteit en creëert door toeristische en recreatieve inkomsten financieel-economische waarde
- **Ontmoetingsplaats** -> tegenhanger van het idee dat 'krimp ontbindt' (Hospers en Reverda - 2012)
- **Totempaal** -> geeft de bevolking van een gebied identiteit, houvast, trots en richting en wordt daarmee identiteitsdrager
- **Voedingsbodem** -> voor culturepreneurs die zo een bijdrage leveren aan economische dynamiek (Van Duijn en Rouwerdal - 2013)

Functies van erfgoed in krimpgebieden

De Graaf (2014)

- **Uithangbord** -> geeft een streek identiteit en creëert door toeristische en recreatieve inkomsten financieel-economische waarde
- **Ontmoetingsplaats** -> tegenhanger van het idee dat 'krimp ontbindt' (Hospers en Reverda - 2012)
- **Totempaal** -> geeft de bevolking van een gebied identiteit , houvast, trots en richting en wordt daarmee identiteitsdrager
- **Voedingsbodem** -> voor culturepreneurs die zo een bijdrage leveren aan economische dynamiek (Van Duijn en Rouwerdal - 2013)

Functies van erfgoed in krimpgebieden

De Graaf (2014)

- **Uithangbord** -> geeft een streek identiteit en creëert door toeristische en recreatieve inkomsten financieel-economische waarde
- **Ontmoetingsplaats** -> tegenhanger van het idee dat 'krimp ontbindt' (Hospers en Reverda - 2012)
- **Totempaal** -> geeft de bevolking van een gebied identiteit , houvast, trots en richting en wordt daarmee identiteitsdrager
- **Voedingsbodem** -> voor culturepreneurs die zo een bijdrage leveren aan economische dynamiek (Van Duijn en Rouwerdal - 2013)

Functies van erfgoed in krimpgebieden

De Graaf (2014)

- **Uithangbord** -> geeft een streek identiteit en creëert door toeristische en recreatieve inkomsten financieel-economische waarde
- **Ontmoetingsplaats** -> tegenhanger van het idee dat 'krimp ontbindt' (Hospers en Reverda - 2012)
- **Totempaal** -> geeft de bevolking van een gebied identiteit, houvast, trots en richting en wordt daarmee identiteitsdrager
- **Voedingsbodem** -> voor culturepreneurs die zo een bijdrage leveren aan economische dynamiek (Van Duijn en Rouwerdal - 2013)

Functies van erfgoed in krimpgebieden

- **Uithangbord** -> Oerol (Terschelling)
- Ontmoetingsplaats -> Dorpshuis Pieterburen (De Marne)
- Totempaal -> Holwerd aan Zee (Dongeradeel)
- Voedingsbodem -> Mensenpark (Emmen)

Functies van erfgoed in krimpgebieden

- **Uithangbord** -> Oerol (Terschelling)
- **Ontmoetingsplaats** -> Dorpshuis Pieterburen (De Marne)
- Totempaal -> Holwerd aan Zee (Dongeradeel)
- Voedingsbodem -> Mensenpark (Emmen)

Functies van erfgoed in krimpgebieden

- **Uithangbord** -> Oerol (Terschelling)
- **Ontmoetingsplaats** -> Dorpshuis Pieterburen (De Marne)
- **Totempaal** -> Holwerd aan Zee (Dongeradeel)
- Voedingsbodem -> Mensenpark (Emmen)

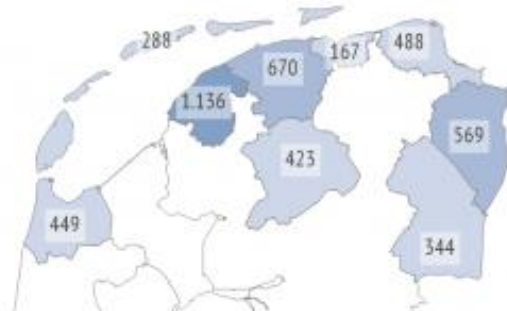
Functies van erfgoed in krimpgebieden

- **Uithangbord** -> Oerol (Terschelling)
- **Ontmoetingsplaats** -> Dorpshuis Pieterburen (De Marne)
- **Totempaal** -> Holwerd aan Zee (Dongeradeel)
- **Voedingsbodem** -> Mensenpark (Emmen)

Kansen: Rijksmonumenten en BSD-en in de noordelijke krimp- en anticipeergebieden

Aantal rijksmonumenten in Krimp- en anticipeerregio's

Aantal beschermde stads- en dorpsgezichten in Krimp- en anticipeerregio's

Bron: Erfgoedmonitor

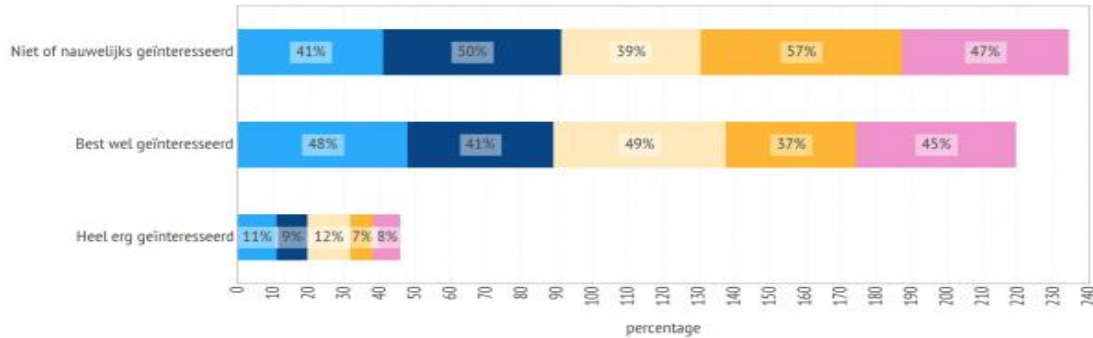
In Nederland bevinden zich 61.959 rijksmonumenten.
23% daarvan staat in krimp- en anticipeergebieden.
7% in Noord-Nederlandse krimp- en anticipeergebieden.

In Nederland bevinden zich 470 beschermde dorpsgezichten.
30% daarvan staat in krimp- en anticipeergebieden.
15% in Noord-Nederlandse krimp- en anticipeergebieden.

Kansen: brede interesse voor erfgoed

Erfgoedinteresse algemeen (2012)

Percentage erfgoedinteresse naar categorie - 2012

Geschiedenis in het algemeen

Familie-, regionale, lokale geschiedenis

Historische steden, dorpen of gebouwen

Historische voorwerpen

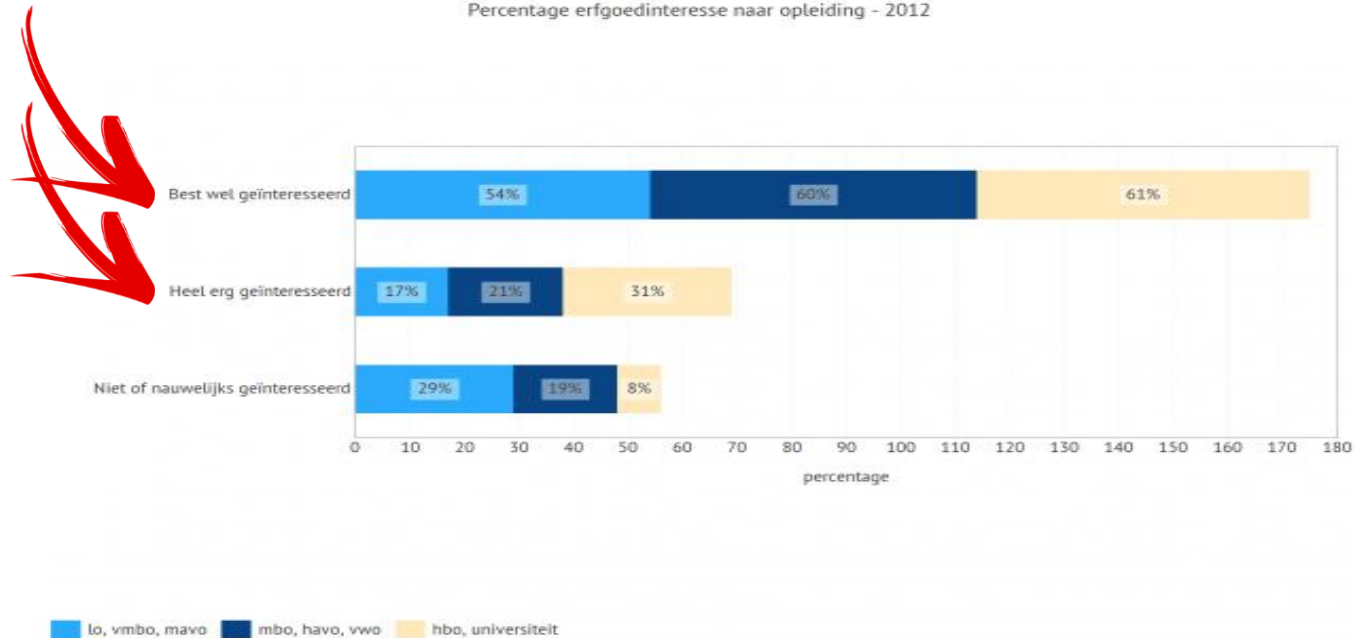
Oude gebruiken, tradities of ambachten

Bron: Erfgoedmonitor

Kansen: brede interesse voor erfgoed

Erfgoedinteresse naar opleiding (2012)

Percentage erfgoedinteresse naar opleiding - 2012

Kunst & erfgoed

Beleid

“Ik zie **cultuur als onderdeel van een maatschappelijke agenda**. Het bestaansrecht van kunstenaars en culturele instellingen ligt niet zozeer in de sector zelf maar in de **verbinding met de samenleving**.” (Ministerie OCW, *Cultuur beweegt. De betekenis van cultuur in een veranderende samenleving*, 2013)

De 3 noordelijke provincies hebben cultuurhistorische waarden opgenomen in de **omgevingsvisie** en hebben tevens **afzonderlijk erfgoed beleid**.

Kunst & erfgoed

Beleid – best practice

Kiezen voor Karakter, Visie Erfgoed en Ruimte (VER - 2011) van de Rijksoverheid stelt dat **herbestemming als gebiedsopgave** kansen biedt voor ontwikkeling en versterking van de identiteit van krimpgebieden -> **Kerkenarrousel Appingedam**

Leefbaarheid, kunst & erfgoed

Best Practice: Kunstlerstadt Kalbe (Nord-Harz)

share your talent. move the world.

Leefbaarheid, kunst & erfgoed

Kunst Contra Krimp

Op basis van **regionale leefbaarheidvraagstukken** in krimpende plattelandsgebieden en kleine steden **gaan studenten met bewoners** aan de slag.

Geïnspireerd door de **wensen, vragen, problemen en gedachte oplossingen van de regionale bewoners** en organisaties werken zij een project, voorstelling of visualisatie uit.

De **voorbereiding** op de komst van de studenten, het **begeleiden** van studenten en de **cocreatie processen** die hierbij worden ingezet zijn, naast de tastbare resultaten van het proces, een instrument om de cohesie in het gebied te bevorderen en het sociale kapitaal te versterken.

VRAGEN?

Elles Bulder

Lector 'Krimp en Leefomgeving'

e.a.m.bulder@pl.hanze.nl